

Kirje Turun arkkihiippakunnan tuomiokapitulille

Miika Nieminen, pastori

Pyhittäkää Herra Kristus sydämässänne ja olkaa aina valmiit vastaamaan jokaiselle, joka teiltä kysyy sen toivon perustusta, joka teissä on, kuitenkin sävyisyydellä ja pelolla pitäen hyvän omantunnon (1.Piet.3:15–16).

Arvoisa piispa ja tuomikapitulin kollegio,

Pahoittelen ynseää vaikutelmaa, jonka kapitulin edelliseen kirjelmään (23.4.) vastaamatta jättäminen mahdollisesti aiheutti. Ajankohtaan osui äitini vakava sairastuminen. Se vei voimat. Jouduin keskittämään energiani välttämättömiin – ja rehellisesti sanoen kapitulin kirjelmään vastaaminen ei mahtunut niiden piiriin. Nytemmin äitini on toipunut, mistä kiitän Jumalaa. Vaikka sain valmiit kysymykset, pidän oikeutettuna laajentaa kirjettäni omalla, henkilökohtaiseen uskonmaisemaani ulottuvalla lisäkysymyksellä: Miksi olen päätenyt Sakkeuksen seurakunnan pastoriksi.

Miksi olen päätenyt Sakkeuksen seurakunnan pastoriksi?

Olette pyytäneet minulta vastausta kapitulin kysymyksiin viitaten kirkkolain 5 luvun 3§:n 2 momenttiin: ”Papille, joka toimii vastoin pappisviran velvollisuuksia ja pappislupausta tai laiminlyö niitä taikka käyttäytyy papille sopimattomalla tavalla, tuomiokapituli voi asian laadun mukaan antaa kirjallisen varoituksen tai pidättää hänet pappisvirasta vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi kuukaudeksi. Jos papin sopimaton käyttäytyminen, laiminlyönnot pappisvirassa tai käyttäytyminen muutoin osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi olemaan pappina, tuomiokapituli voi määrätä hänet menettämään pappisviransa. Seuraamuksena voi siis olla varoitus, määräaikainen ero pappisvirasta tai pappisviran menettäminen. Tampereen tapauksessa Lähetysshiippakunnan piispaksi ryhtyminen on katsottu sellaiseksi, että pappi on tuomittu menettämään pappisviransa.”

Olen viittauksesta surullinen ja pöyristynyt, vaikken kielläkään sitä, että törmäyskurssi Lähetysshiippakunnan ja luterilaisen kansankirkon välillä on ilmeinen ja väistämätön. Silti viittaus pappisvirasta erottamispykälään asiassa, joka on ytimeltään teologinen (kohdallani naispappeus ja piispojen haluttomuus asettua yhdessä homoavioliittoa vastaan), näyttäytyy minulle väkivaltaisena, ja ruokkii sisimmässäni yhtä aikaa surua ja vihaa. En tiedä, kumpaa enemmän.

Naispappeutta hyväksyttäessä kirkko käsitteli asiaa opinkysymyksenä. Eräänlaisena herkkyydenosoituksena opillisesti tiukemmin sidottuja kohtaan, kirkkolakiin lisättiin surullisenkuuluisaksi osoittautunut ponsi kirkon vanhaan virkakäsitykseen pitäytyvien suojaksi.

Lähestyin Turun piispaa valmistuttuani syksyllä 2001, aikana jolloin ponsi oli osoittanut ongelmallisuutensa. Kaksi toisilleen vastakkaista näkemystä virasta eivät kyenneet elämään sivistyneesti ja toisiaan rakkaudessa suvaiten, rinnakkain. Eivät tietenkään. Milloin oikeaksi ja vääräksi mielletyt ratkaisut olisivat kirkon historiassa rinnakkain, rakkaudessa ja kunnioituksessa loistaneet toistensa rinnalla?

Piispa Kantola otti minut kuitenkin vastaan. Olin valmistunut sekä kirkon virkaan että uskonnonopettajaksi, kirkon ristiriistaista ilmapiiriä ja omaa ahtaaksi osoittautunutta psyykkistä liikkumatilaani ajatellen. Kantola kuitenkin yllätti. Hän antautui avoimeen keskusteluun, kävi perusteelliset teologiset keskustelut ja piti kantaani perusteltuna. Lupasi vihkiä papiksikin ”erillisvihkimysvaateestani” huolimatta, jos olosuhteet sallivat. Tänä päivänä ajattelen, että Jumala johdatti minut ev.lut. kirkon pappisvirkaan avaamalla Turun tuomiokirkon alttarin, vaikken kokemastani kiusauksesta huolimatta peiteltyt enkä pelannut mitään. Kerroin asiat niin kuin ne ymmärsin, ja piispa vihki minut papiksi. 16.12.2001 uskoin vahvasti, että reilulla keskustelulla ja kohtaamisella selvittää eteenpäin. Turun piispantalossa oli juhlallinen ja iloinen tunnelma.

Alkuvuoteni Kankaanpään seurakunnassa olivat innostavia. Tein työtä jälkeinpäin ajatellen liikaakin, perheeni ja oman hyvinvoinnin kustannuksella. Sitten tuli Heikan komitea – ja tajusin vähitellen, ettei virkamieslainsäädännön viidakosta selvitä keskustelulla ja kohtaamisella. Jos sallitte hirtehsen retoriikan: pykälät vastaan teologia on aina johtanut ristiinnaulitsemiseen. Esimerkkejä alkoikin tippua. Tuli Ari Norron käsittämätön tapaus. Opiskelukaverini Markus Malmivaara, joka ei tee pahaa hyttysellekään, nostettiin tapetille (Toki tunnen hyvin Jari Rankisenkin). Otsikot kirkuiivat, ja kirkko häpäisi itsensä lyömällä sananjulistajiaan toimittajien käskystä. Rehellinen ollakseni: en kykene olemaan halveksimatta näitä prosesseja kirkon taholta.

Huomaamattani voimat työssä alkoivat ehtyä. Olin tiukassa perhetilanteessa vääntänyt pastoraalitutkintoa kahdeksan osaa kymmenestä, kunnes tajuntaani iski se tosiasia, etten omaksumallani teologialla koskaan voi hakea kappalaisen virkaa kirkosta. Ja jos taas olen rehellinen: katsellessani ympärille, en voinut välttyä tuhlaajapojan vanhemman veljen kokemukselta. Kaikenlaisia veljiä ja sisaria asetettiin kappalaisen virkoihin. Tunnistin itsessäni katkeruutta Jumalaa kohtaan, joka oli ajanut minut tällaisen ahtaan teologian vangiksi. Tunnistin katkeruutta, kiukkua ja halveksuntaa kirkkoa kohtaan, joka minun näkökulmastani katsottuna häpäisi itseään. Tunteita ei yhtään helpottanut sekään, että sisälläni huusi ääni, joka tivasi: ”Kuvitteletko sinä olevasi joku Luther?”

Sitten tuli *burn out*. Kesällä 2008 tajusin, etten lomani aikana toipunut uupumuksesta ja palaaminen töihin tuntui päivä päivältä ahdistavammalta ajatukselta. Loman lopulla sain sanottua asian vaimolleni. Jotain oli tehtävä. Koen Jumalan suureksi huolenpidoksi sen, että muutamia viikkoja myöhemmin minulle tarjottiin lukuvuoden kestävä opettajan sijaisuus Kangasmetsän koulusta. Vuoden aikana purkautuivat viranhoitoon ja kirkon tilanteeseen liittynyt väsymys. Usko oli koetuksella. Vaimo raahasi kirkkoon ja luki hartauskirjaa. Sopiva apu. Palatessani syksyllä 2009 virkaani olin läpikäynyt sen, mitä kirkon kehityksestä seuraisi. Juoksisin umpikujaan. Mutta vuosi koulumaailmassa – suokaa anteeksi marttyyrimainen ja hirtehsen retoriikkani – oli osoittautunut Joonan pakomatkaksi, jolta sisäisen pakon ja ulkoisten olosuhteiden ajamana oli palattava Niiniven porteille.

Ei liene ihme, että asenteeni (vierastamaani) Luther-säätiötä kohtaan prosessoitui kiihtyvin kierroksin. Kiinnostuin todenteolla perusteista, joilla Juhana Pohjola perusteli piispan torjumista ehtoollispöydästä. Kiinnostuin perusteista, joilla teologikaverini toisensa perään suhtautui ymmärtäväisesti kirkolliseen häirikköön. Outoa kyllä, kiinnostustani lisäsi sekin, että monet arvostamistani herätysliikejohtajista reagoivat alkukantaisella ja tottumastani poikkeavalla tavalla

Luther-säätiöön. Erityisesti mainitsen Raimo Mäkelän kirjoitukset minulle tärkeässä Perusta - lehdessä. Jouduin todenteolla miettimään, miten haluan purjehtia, kun jonkinlaisiksi luotsilaivoiksi hyväksymäni hengelliset johtajat kirjoittavat kuten kirjoittavat. Pietistisen perinteen kasvatti pakotettiin selvittämään Luther-säätiön edustaman tunnustuksellisen luterilaisuuden luonnetta. Ja mitä enemmän olen asiaan syventynyt, sitä iloisempi olen luterilaisuudestani. Jumalattoman vanhurskauttaminen tuntuu turvallisemmalta lähtökohdalta. Kaste kantaa. Lain ja evankeliumin erottaminen takaavat rehellisen ja alas, syntisten luokse ulottuvan pelastusvarmuuden.

Osallistuminen veljeni Markuksen pappisvihkimykseen 2.10.2010 (piispa Matti Väisänen) oli merkittävä kynnyksenylitys tielläni Luther-säätiöön. Vaikken osannut arvata, millaisen mediahuomion pappisvihkimys saisi, kävin vihkimykseen valmistautuessani läpi sen, että tahdon olla veljeni kanssa saman kirkon pastori, ja jos tilanne vaatii, minä vaihdan puolta, koska veljelleni kansankirkko on sulkenut ovensa. Kymmenen vuotta aiempaa oman pappisvihkimykseni kaltaista järjestelyä, ei kukaan toivonut enää villeimmissä unissaankaan.

Lähetyshiippakuntaa on syytetty kirkollisen yhteyden tahallisesta särkemisestä. Olen saanut osani kritiikistä läheisiltä, kirkollisen aidan toiselle puolelle asettuneilta, virkaveljiltä. Kysymykseni heille ja nyt myös kapitulille on se, eikö tällä puolen aita ole oikeutta tehdä mitään, kun kansankirkko sulkee oven siltä luterilaisuudelta, joka Suomessakin on muutama vuosikymmen sitten tunnustettu. Tältä puolen aita kirkollisen häirikön, nyttemmin suorastaan rikollisen viitta tuntuu todella kohtuuttomalta. Pitäisikö todella pudota hyiseen mereen, kun kirkkolaiva kääntää riuhtaisunomaisesti kurssia? Jos hyppää tuttua väylää purjehtivaan jollaan, kuulee laivan kannelta rikollis- ja häirikkösyytteitä.

Vaikka tunnustan dramaattisuuteni ja tietyn marttyyrin viitan, minun on täysin mahdotonta niellä sitä, että asiaani käsitellään tuomiokapitulin toimesta kirkkolain ja järjestyksen keinoin. Niiden alaan kuuluva ongelma se ei ytimeltään ole, eikä mahdollisen kurinpitorangaistukseni tai virastaerottamisen langettaja voi sitä rehellisesti kieltää. Kansankirkon teologia on muuttunut. Ja tunnustan peittelemättä olevani syntyneestä tilanteesta sekä vihainen, katkera että surullinen. Jumala minua auttakoon, sillä tiedän, ettei tällainen suhtautuminen ole Kristuksen mielen mukaista.

Tuomiokapitulin kysymykset

Missä tehtävässä toimitte Suomen luterilaisessa Lähetyshiippakunnassa tai sen seurakunnassa? Toimin Sakkeuksen seurakunnan paimenena Porissa.

Oletteko kyseisen hiippakunnan päättävien toimielinten jäsen ja jos olette, minkä toimielinten? En ole päättävien toimielinten (esim. hiippakunnan konsistorin) jäsen.

Aiotteko jatkaa toimimista edellä mainituissa tehtävissä?

Kysymys asettuu minulle seuraavasti: Aionko jatkaa sen Porissa kokoontuvan, vanhaluterilaisen lauman paimenena, joka on kutsunut minut Kristuksen valtuuttamana, paimenekseen, ja jota olen Jumalan edessä luvannut kaitsea, kuten Kristuksen laumaa tulee (1.Piet. 5:1–5). En tietenkään aio jättää Sakkeuksen seurakunnan paimenvirkaa. En varsinkaan siksi, että Turun tuomiokapituli pitää tämän lauman hoitamista kirkollisen järjestyksen rikkomisena. Sitä se ei ole. On kyse luterilaisista kristityistä, jotka ovat kokeneet hengellisen äitinsä hylkäämisen. Lisäksi he kokevat, ettei

vertauskuva sairastavasta äidistä ole totta. Pikemminkin äiti on arvaamaton ja henkisesti epävakainen, tietysti hoitoa ja huolenpitoa tarvitseva, mutta ei lastensa taholta.

Kenen piispan kaitsentavallan alainen katsotte olevanne?

Kysymys tuntuu oudolta. Ennen Kaarlo Kallialan virkaan asettamista en ole kokenut olevani piispan kaitsema. Kiitos nykyiselle Turun piispalle lämpimästä ja keskusteluun antautuvasta asenteesta. Ihmisenä olet tehnyt lähtemättömän ja lämpimän vaikutuksen. Nykyisen arkkipiispan Kari Mäkisen äänessä, en hyvällä tahdollakaan kykene kuulemaan kristillisen kirkon piispan ääntä. Käsittämättömät, epäselvät ja ajoittain täysin epäkristilliset lausunnot julkisessa mediassa eivät vakuuta sitä, joka odottaa kuulevansa Raamatusta nousevia, Kristuksen laumaa varjelevia kannanottoja. Tuntuu pahalta tunnustaa, etten todellakaan tiedä, millä asialla arkkipiispa on.

Neljännän käskyn hengessä tunnustan jumalalliseksi velvoitteeksi sen, että osoitan kunnioitusta viralle, jonka vihkimä olen. Tämä virka on ev.lut. kirkon piispan virka. Ristiriitani on kuitenkin valtava. Mainittu virka ei ole hoitanut hengellistä kaitsentaa siten, kuin olisin odottanut. Se on ollut hiljaa, kun julkisessa keskustelussa puhutaan abortista. Se on ollut hiljaa, kun homoavioliitto valmistellaan. Vaikka luulen täysin ymmärtäväni piispan viranhoitoon liittyvän sietämättömän vaikeuden sekulaarin keskustelukulttuurin keskellä, pidän hiljaisuutta epäonnistunutta ja epävarmaa esiintymistäkin pahempana.

Ajankohtaiseen homoavioliittokeskusteluun liittyen olen iloinnut Jari Jolkkosen ja Seppo Häkkisen selkeäsanaisesta osallistumisesta keskusteluun. Vaikka hekään eivät käsitykseni mukaan ole perusteluissaan viitanneet Raamattuun, he ovat kuitenkin ilmaisseet selvän kantansa ja haastaneet sekulaaria keskustelukumppania kristillisen avioliittokäsityksen puolesta.

Kysymyksen kärki lienee kuitenkin suhteessani piispa Risto Soramieheen. Hän on ilman muuta hengellisessä ja käytännöllisessä mielessä kaitsijani eli piispani. Olen Jumalalle kiitollinen siitä, että minulla on hengellinen esimies, joka seisoo rinnallani eikä vastassani, viranhoitoon liittyvissä kipukohdissa ja joka kehottaa ja rohkaisee. Hengellisiä isähahmoja, jotka täyttävät neljännän käskyn velvoitukseen sisältyvät isän mitat, ei ole nykyään jonoksi asti. Risto-piispan kaitsennassa kuuluu lisäksi pitkän linjan lähetystyöntekijän kokemus ja luottamus Jumalan huolenpitoon. Sellainen on omiaan rohkaisemaan nuorempiakin. Jumala on hyvä ja uskollinen.

Miten näette asemanne Suomen ev.lut. kirkon pappina ja aiotteko mahdollisesti erota kirkkomme pappisvirasta?

Tämäkin kysymys tuntuu oudolta. Asemani ristiriitaisuuden tietenkin tajuan ja tunnustan, mutta aionko erota virasta, johon minut on Turun tuomiokirkossa vihitty ja jota minut on nyt kutsuttu Sakkeuksen seurakunnassa hoitamaan? En tietenkään aio erota. Kapitulin kirjeessä viitataan Tessalonikalaiskirjeeseen: ”Hän, joka teitä kutsuu, on uskollinen ja pitää lupauksensa.” (1.Tess. 5:24) Miksi eroaisin virastani, jos koko viranhoitoni ja seurakuntani on Kutsujan uskollisuuden varassa? Minun kannaltani tuomiokapituli esittää kysymyksen, joka aikoinaan muotoiltiin: ”Tahdotteko tekin mennä pois?”. Liityn Pietarin sanoihin: ”Herra, kenen tykö me menisimme? Sinulla on iankaikkisen elämän sanat.” En eroa virastani eikä virkani ja viranhoitoni lakkaa tuomiokapitulin mahdollisella hallintopäätöksellä.

Riitaa en myöskään aio kylvää kummallakaan puolella kirkollista aitaa. Haluaisin rakentaa siltoja ja varjella yhteyttä kansankirkkoon, mutta aikana, jona kirkon sisälle on rakennettu omia rakenteita (esim. tulkkaa kaikki -liike), jotka yhtä kaikki ”omivat” kirkon tuntomerkkejä, en hyväksy enkä tunnusta Lähetysshiippakunnan erityistä kirkollisen häirikön tai yhteydensärkijän asemaa. Se, että tunnustuksellinen lähtökohtamme paljastaa rakenteen räikeämmin, ei tee Lähetysshiippakunnasta ainoaa kirkon tuntomerkkien ”omiin käsiin ottajaa” tai ”kirkon hajottajaa”.

Toki asemani on äärimmäisen ristiriitainen. Piispani hengellisen isän merkityksessä, on erotettu ev.lut. pappisvirasta, samoin esimieheni, dekaani Juhana Pohjola. Siksi toteankin lapsellisen mahtipontisesti, että pitäydyn nykyiseen virkaani, mutta edellytän, että ev.lut. kirkko palauttaa hengellisiltä esimiehiltäni poisotetut virat.

Lopuksi

Olen kirjoittanut ristiriitaisin tuntein ja reippaalla kädellä. Kirjeeni aloitukseksi lainasin 1.Piet. 3:15–16 muistuttamaan itseäni siitä, millä tavalla ja sydämellä Kristuksen kirkon paimenen tulee puhua. Siksi pyydän anteeksi, jos muotoiluni loukkaavat tai asettavat asianosaisia väärään valoon. Olen yrittänyt olla aito, ja puhua omalla äänelläni, mutta loukkaamaan en ole pyrkinyt. Pyydän anteeksi, jos näin on tapahtunut.